

Ja ella nei

Undir yvirskriftini "Det mangler et alternativ nu" skrivar Lasse Budtz, blaðmaður, um sína áskoðan um Nato, sum vit halda hefur áhuga lesarans. Greinin stóð í danska blaðnum AKTUELT ólavdag í ár

MITT HJERTE siger nej til Nato. Mit hovede siger ja, fordi der for øjeblikket mangler et alternativ.

Således udtrykte et socialdemokratisk medlem af det norske storting sig for nylig, før man vedtog at Nato fortsat skulle være fundament for norsk sikkerhedspolitik. Jeg forstår ham så godt. Men vi kan ved at forblive som medlem af Nato være med til at opretholde den stabilitet, der er forudsætningen for fortsat afspænding. Og vi kan via Nato direkte arbejde for afspændingen og et politisk klima, der en dag overflodiggør pagtsystemerne. Det er et ejendommeligt paradoks, at vi ved at blive i Nato bedst er med til at afskaffe organisationen.

SAGEN er jo bl. a. den, at Nato ikke ophæves, hvis det ikke sker i takt med Warszawa-pagten afskaffelse. Det er en politisk realitet, man ikke kommer uden om. Hvis man tror, man gavner afspændingen og især forholdet til Sovjet, ved at starte en langsom opløsning af Nato, tager man efter min mening voldsomt fejl. Sovjet — og vi andre med — ved, at smuldrer Nato, uden at det sker i forbindelse med en ny europæisk sikkerhedsordning, vil Vesttyskland pludselig komme til at spille en helt ny rolle. Det vil formentlig søge at indgå en række bilaterale forsvarsordninger — med Frankrig og med USA først og fremmest — og dermed øge sin militære indflydelse i Europa. Man vil måske oven i købet føle sig tvunget til at tage afsked med Paris-aftalerne, ifølge hvilke Vesttyskland binder sig til hverken at fabrikere atomvåben eller modtage dem af andre. Er vi interesseret i en sådan udvikling?

Der er mange tegn på, at Sovjet værdsetter den stabilitet, pagtsystemerne har fremkaldt og ikke ønsker skabiliteten røkket på nuværende tidspunkt. En ophævelse af Warszawa-pagten i takt med Natos opløsning kan Sovjet også kun være interesseret i, hvis der sættes en ny fælleseuropæisk sikkerhedsordning i stedet. Hvis pagterne pludselig blev afskaffet, uden at man skabte nogen form for erstatning, kunne Sovjets indflydelse i de øvrige østblokstatier blive formindsket. Og er der noget, Sovjet ikke ønsker for øjeblikket, så er det en yderligere selvstændiggørelse af lande som Tjekkoslovakiet, Ungarn og Rumænien. Supermagterne har utvivlsomt en fælles interesse i via pagterne at bevare indflydelsen — og balancen — indtil noget andet kan sættes i stedet.

EN SÅDAN politisk erkendelse af realiteterne kan måske nok være ubehagelig i et land som Danmark, men hvis Nato gik i opløsning — f. eks. startende med en dansk udmeldelse — kunne vi let blive bragt i den anden mere ubehagelige situation, at en eller flere af stormagterne søgte at påtvinge os indflydelse. Ville vi bryde os om at erstatte det internationale fællesskab, der trods alt eksisterer i Nato, med et mere eller mindre konkret afhængighedsforhold af Vesttyskland, vor nabo i syd?

Eller for den sags skyld af Sovjet, vor nabo i øst?

Nato og vort medlemskab af organisationen er derfor efter min opfattelse for øjeblikket en noget ubehagelig nødvendighed. En betydelig del af ubehageligheden består i, at også Grækenland og Portugal er medlemmer. Det må erkendes, at tanken om at være med til at smide dem ud er frydefuld. Tanken er bare uden realitet, hvor trist det end er. Men vi kan og skal tage afstand fra deres styreform

alene af den grund, at den strider mod Natos grundlov. Tvivlere anmoder selv om at slå op.

Eggert Petersens nervøsitet for, at vi kan blive indblandet i en krig mellem Kina og USA, fordi USA også er medlem, mener jeg er ubegrundet. For det første tror jeg, at udenrigsminister Dean Rusk i Natos militærråd udtrykkelig en gang har sagt, at USA ikke forventer, at de øvrige medlemslande automatisk blev indblandet. For det andet kunne vi, hvis vi holdt os til det strengt juridiske, kun indblandes, hvis USA blev angrebet af Kina (og ikke hvis Kina blev angrebet af USA), og jeg tror ikke på sådan et angreb. For det tredje måtte det være Seatos og ikke Nato's opgave at reagere i en sådan situation.

ENDELIG er det rimeligt at gøre opmærksom på, at medlemskabet af Nato ikke påvirker vor ret til at træffe suveræne afgørelser f.eks. om vort forsvar. Vi kan godt være med i Nato, selv om vi nedskærer forsvaret. Man kunne måske tænke sig, at vi havde et forsvaret, der blot kunne markere modstand mod den eventuelle angriber, hvor han så end skulle komme fra, hvorefter Natos slet daritetsmaskineri, der jo alligevel gemmer sig under USAs atomparaply, trådte i kraft. Og så kunne vi bruge de sparede penge til U-landene, hvilket også ville være sikkerhedspolitik.

AF sikkerhedspolitiske grunde siger mit hovede således indtil videre ja til Nato, selv om mit hjerte siger nej.

Fíggjarligur framburður í Finnlandi

Eisini í Finlandi gongur móti betri fíggjarligum tíðum. Ávirkanar av alheims hákonjunkturinum hevur longu fært við sær stórra útflutning og væntandi ferir hetta eisini við sær at handilsjavnágin kemur at verða hampuligur við ársenda. Landsins kappingarfori er batnað av tí at umloysirnar sýnast at vera javnari enn tær hava verið í longri tíð. Framleiðslan veksir, og teir vænta eisini at ilógurnar fara sama veg. Men tó dragast teir framvegis við ov litlari húsabygging og stórum arbeiðsloysi.

1967 var einki gott ár fíggjarliga fyri Finland. Framleiðsluvoksturin var litil, meðan prisir og umloysur annars vaksu og forbrúkið eisini, serliga av innflutningsvörum. Hetta forði somuleiðis við sær, at ilógurnar minkaðu. Kapitalmarknaðurin var ógvuliga harður og tórvur á javnvági í fíggjarstøðni og í handilsjavnágini serliga, gjørdust tað at finnar í fjór heyst noyddust at niðurskriva — devaluera — markin.

Prísleiga til 1970

Tað, at fíggjarvánirnar eru so nógv batnaðar hava fleiri samvirkandi orsøkir. Alheims konjunkturframgongdin er komin til Finnlands samstundis sum at

eftirspurningurin eftir exportvörum vaks orsakað av niðurskurðinum. Hin inflatoriski tendensurin ið gjørdi seg galdandi í mong ár, sær út til at verða broyttur av fíggjarpolitikkinum hjá stjórnini. Við avtalu við arbeiðsmarknaðin og stjórnina fekk stjórnin í mars møguleika at regulera pris- og lønarlagið frameftir til 1970, soleiðis at hesi viðurskipti koma at laga seg eftir framleiðslulagnum. Tað stabiliseringsprogrammið stjórnin gjørdi í mars hevur eftir øllum at døma havt góða ávirkan. Í apríl og maí stöðgaði prísvoksturin so at siga.

Framgongdin í Vestureuropu hevur fort við sær ein útflutningsvokstur uppá 38 pst. í mun til somu tíð í fjór, hetta var frá januar-mai.

Innflutningsøkingin 18 pst.

Í sama tíðarskeiðið var innflutningsøkingin bert 18 prosent. Hallið á handilsjavnágini minkaði við 1964 milj. krónur, sum er fjórðiparturin av hallinum árið fyri. Útflutningsøkingin var í fyrstu ársins 5 mánaðum um 10 pst. og ætlast at halda áfram alt árið 1968. Góð útflutningsúrslit finga teir av kemiska iðnaðinum, træ og mat

vörur. Tá útflutningsútlitini fyri pappir eins og cellulose vóru batnaði og útflutningsprisirnar av træiðnaðinum var vörðin betri, halda teir at ársleiðið fyri hetta árið fer at bera á brá, at javnvág fer at koma í aftur.

Um so verður, kemur Finland fyri fyrstu ferð síðani í 1959 at fáa eina positiva handilsjavnvág. Fíggjarmálaráðið metur handilsjavnvágina at fáa eitt avlop uppá 178 milj. krónur fyri 1968.

Men iðnaðarúrkomian er sera ymisk fyri tær ymsu framleiðslurnar, soleiðis vænta teir fyri alt árið at hon verður 5 prosent hæðri enn fjór. Voksturin í matvøruíðnaðinum er gingin afturá hond, meðan afturgongdin í skógiðnaðinum er stöðgað. Saglógini hava aftur víst framgongd og pappir- og celluloseiðnaðurin var í fyrstu ársfjórðinginum um 5 prosent stórri enn árið fyri. Metalíðnaðurin hevur eisini havt nakað av framgongd og hetta hevur eisini havt týðning fyri útflutningin. Jarn- og metalverksmiðjurnar og elektroníðnaðurin hevur havt ein vokstur upp í 10 procent. Kemisk iðnaðurin gongur mest framá og kemur væntandi at vaksa, hesin iðnaður er vaksin 7 prosent í mun til í fjór.

Trekt í byggiðnaðinum

Men trekliga hevur gingist innafyri byggiðnaðin og hetta hevur gjørt, at nógv fólk framvegis eru í arbeiðsloysi. Hóast betri fíggjarumstøður fyri húsabyggingina, er ikki komin nóg stór gongd á.

Mekaniseringin í skógiðnaðinum, nasjonaliseringin í iðnaði og handli og steir stóru árgangirnir alt hetta hevur velt umskiftistrupulleikar á arbeiðsmarknaðinum. Tað vóru í farna vetri 100.000 arbeiðsleys, men hetta talið er tó minkað munandi.

Tað er týðuligt, at strukturbroytingin í iðnaðinum, handlinum og servicefakunum nakað enn fara at fara við sær, at rætt lag kemur í, so fíggjarligt viðrák kann væntast her.

Eisini aðrar orsøkir gera stutt til, at umstøðurnar í Finnlandi koma at batna fíggjarliga, m. a. tæy stóru industriprosjektini, sum standa fyri, m. a. ætlaðu atomverkin og ravmagnaðin av jarnbreytini, sum er byrjað. Her skal eisini havast í huga iðnaðarlig samvinna við Svøríki. Komandi ár byrjar SAAB og tann statsríkna VALMET verksmiðjan eina bilverksmiðju í Finnlandi. Eisini hava teir gjørt avtalu um samskipan av elevatortramleiðslu við Kone Oy í Hyvinge, ið soleiðis verður 3-faldað í framleiðslu.

Tey svensku og norsku Asea-Graham virkini og tað danska Thrige-Titan koma istaðin at taka sær av viðlíkahaldi og solu av elevatorunum. Gjøgnum hetta samvirki hevur Finnland mikið at vinna, men kemur eisini at bløða — t. d. arbeiðsmegi.

T.C.S.

Andreu Nicodemussen til áminningar

Leygardagin tann 17. august komu so deyðsboðini av Andreu Nicodemussen.

Hon var fødd á Sandi tann 5. august 1875, so at hon var 93 ára gomul nú ið hon andaðist — ein høgur aldur — sum bert unnist teimum heilt fáu, men tó hevur hon borið sin aldur rættuliga væl. Tað eru nokk mong ár síðani, at ein hevur sæð hana gingið eftir Havnar gotum, meðan tó hevur hon verið andsfrísk líka til tað seinasta.

Sum ung genta fór hon at læra til sjúkrasystur úti á »gamla hospitale« í Havn. Í hesum sínum gerningi virkaði hon í mong ár bæði í Havnini, á Sandoynni og í Danmark. Tað var mangan stuttligt at lurta eftir henni, tá ið hon segði frá sjúkraferðum, sum hon hevði gjørt bæði í ringum og góðum veðri.

Eg veit, at í dag eru tað mong, ið vilja minnst hana við tøkki fyri hennara vitjan, tá ið sjúka herjaði, og mangan var hennara hjálpanði hond eisini tann bjargandi hondin. Hon spardi seg ikki, sjálvt í ringum veðri var hon á ferð; hennara hugsan var altíð hendan, »seg vil vera til hjálpar«.

Tey, ið ikki kenna Andreu sum sjúkrasystur, kenna hana kanska frá »Hotel Tórshavn«, sun hon hevði í mong ár. Hetta virk var ein partur av hennara lívi, og hon gekk eisini upp í hetta arbeiði bæði við liv og sál. Hon royndi, alt tað hon kundi at gera tað so hugnaligt og fjáligt fyri teimum, ið vitjaðu inn um hennara gátt á »Hotel Tórshavn«, so at tæy skuldu finna seg sum heima.

Mangur er tann bæði av ættar fólki, vinum og kenningum hennara og øðrum, sum á »Hotel Tórshavn« fekk at uppliv kærleika og umsorgan hennar.

Tað hevur mangan verið torført hjá henni at ríkið hetta virki — sum »Hotel Tórshavn« var — í teimum vánaligu fíggjarligu árunum frá fyrst í 1930-unum og líka inn í bardagaárin, men við hegni og skili kláraði hon eisini at koma ígjøgnum tær torfuru tíðirnar.

Tað er mest frá seinnu árum, at tann, ið hetta skrivar, kennir Andreu. Við at hava vitja hana, hevur ein lært mangt og mikið, tí at hon hevði nógvan vísdom at geva einum. Hon hevði eitt gott hjartalag, og hon var altíð fegin og blíð, tá ið onkur kom inn á gólvíð.

Hon lærði ein, hvat ið tað vil siga at vera takksamur, tí at hon var takksom.

Nú hevur Andrea lagt árarinnar inn, tí at nú var hennara fjórður rógvin. —

Guds friður hvíli yvir minni hennara.

G. Z.